

Trøndelag fylkeskommune
Fylkets hus
P.boks 2560
7735 Steinkjer

Din ref 202119592-1
Vår ref. kba
Sted Oslo
Dato 29.9.2021

NIKUs innspill til Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022 – 2030

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) vil først og fremst påpeke at det er svært positivt at Trøndelag fylkeskommune nå er i ferd med å ferdigstille arbeidet med å utvikle en regional plan for kulturmiljø i fylket. Dette er et viktig arbeid som ledd i fylkeskommunens nye ledende rolle i arbeidet med kulturminner i regionen.

Vi takker for anledningen til å uttale oss om forslaget til Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022 – 2030. Vi synes det er gjort et fint arbeid med dette dokumentet, og tror det vil bidra til å løfte feltet i årene fremover. Vi er spesielt positive til at bærekraft/klima og kunnskap er to gjennomgangstema i fylkeskommunens mål og retningslinjer for planen. Vi viser også til NIKUs tidligere høringsinnspill til planprogram for Regional plan for kulturminner i Trøndelag datert 20.12.2019.

Generelle betraktninger

NIKU er positive til at det er lagt fokus på utvalgte kulturmiljø innenfor vårt ansvarsområde og interessefelt. Vi har ansvar for middelalderiske byanlegg, kirker, kirketufter, kirkegårder, klosteranlegg, forsvarsverk og rester av alle slike kulturminner. Vi har allerede et godt og nært samarbeid med fylkeskommunen på dette området i arbeidet med faglige uttalelser/tilrådninger i dispensasjonssøknader og lovpålagt ansvar for undersøkelser knyttet til disse feltene.

Kanskje det kunne være naturlig å nevne at NIKU er en aktør på feltet der Roller og ansvar i kulturforvaltningen blir gjort rede for i planen?

Helhetlig og «grenseoverskridende»

NIKU ser svært positivt på at planen er «grenseoverskridende» i forhold til fredningsgrensen 1537 og at den omfatter kulturmiljøer som per i dag ikke har lovgitt vern. Å vareta en helhetlig forvaltning, uavhengig av kulturmiljøenes alder, imøtekommer Norges forpliktelse gjennom ratifiseringen av Valetta-konvensjonen. Et slikt helhetlig syn på kulturminner bidrar til å sikre også disse sporene som er uten et formelt vern for fremtiden, og for at også disse kan inkluderes i nærings- og opplevelsesutvikling i regionen. NIKU bifaller planens intensjon om å løfte frem deler av historien som tidligere har blitt neglisjert av kulturminnevernet.

I vårt høringsinnspill til planprogrammet etterlyste vi henvisning til Kulturminneloven (Kml) og at den burde reflekteres i planen. Nasjonal lovgivning nevnes i nåværende plan noen steder i teksten, men Kml finnes ikke i oversikten over noen av de viktigste nasjonale føringer for kulturminneforvaltningen.

Formidling, samarbeid og verdiskaping

Siden NIKU har en spesiell rolle i forvaltningen av de middelalderiske kulturminnene i Trøndelag, vil vi vise til de positive erfaringene med involvering og formidling som vi har høstet underveis i flere arkeologiske utgravingsprosjekter i Trondheim og andre byer. Det å få innsikt i og være deltaker i et byarkeologisk prosjekt mens det pågår, har gitt barn og unge spesielt, men også befolkningen ellers, unik forståelse for arkeologiens potensiale og metoder, og for det kunnskapstilfanget som finnes i middelaldergrunnen under byen. Vi vil derfor oppfordre til at fylkeskommunen i størst mulig grad er med på å legge til rette for å «åpne» slike større arkeologiske utgravninger for publikum, og vi imøteser gjerne en bredere dialog om dette videre.

Kunnskapstemaet

NIKU er et forskningsinstitutt på kulturmiljøfeltet, og vi er derfor spesielt opptatt av kunnskapstemaet. Vi setter derfor pris på at idealet om kunnskapsbasert forvaltning og formidling blir så klart uttrykt i meldingen. NIKU deler selvsagt dette idealet, men hadde ønsket oss at denne planen i større grad hadde tematisert selve kunnskapsbyggingen. Gjennom dokumentet henvises det til hvordan kunnskap skal ligge til grunn for forvaltning, formidling og for motivasjonen til menneskene som bruker og bevarer. Det blir også sagt hvor viktig det er med kunnskapsoverføring både til bruker og kommunal sektor. Vi hadde ønsket at det hadde stått noe mer om hva slags kunnskap det dreier seg om, hvor kunnskapen hentes fra og hvordan den utvikles. Forskning er ikke systematisk omtalt, kun unntaksvis nevnt. Dette er et savn, for noe kunnskapsbygging må alltid være forskningsbasert, dette gjelder ikke minst arkeologien! NIKU hadde derfor ønsket en diskusjon av selve kunnskapsbyggingen der relasjonen til forskningsfeltet hadde blitt gjort eksplisitt i plandokumentet.

Som forskningsinstitutt med en tildelt rolle i forvaltningen av de middelalderiske kulturminnene, vil NIKU være en naturlig samarbeidspartner innenfor feltet kunnskapsproduksjon og kunnskapsformidling. Vi er svært interessert i å bidra med kunnskapsbasert og samfunnsrettet forskning og ønsker fremtidige samarbeidspartnere fra forvaltningen i prosjekter som har forskningsbasert kunnskapsbygging som mål eller delmål.

Eksempelvis har NIKU lenge arbeidet med problemstillinger knyttet til bevaring av bygninger og kulturlag, og vi ser derfor arbeidet med å kartlegge kulturminner som er særlig utsatte for klimaforandringer som en viktig satsning. Gjennom en slik kartlegging kan man sikre seg en helhetlig regional forvaltning og sikre verdien disse kulturminnene utgjør.

NIKU har også bred erfaring med de problemstillingene som gjelder kulturmiljøenes plass i fortettings- og stedsutviklingsprosjekter. Når fylkeskommunen nå løfter fram både de automatisk fredete arkeologiske kulturminnene og materielle spor fra periodene etter 1537, er dette spor som gir mulighet til å utvikle en region og lokal identitet, men som samtidig kan vise fram stedets plass i større nasjonale og internasjonale historiske utviklingsforløp som f.eks. handler om urbanisering og industrialisering.

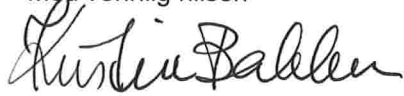
Vedleggsdelen

Vedlegget er lesverdig og leverer godt på bestillingen med å peke ut «viktige kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy fra fylkets historie, fra eldre tid til vår egen tid». NIKU er glad for at de arkeologiske kulturmiljøene i Middelalderbyen Trondheim, flere middelalderiske bosetninger og middelalderiske kloster og kirker nevnes under regionalt og nasjonalt verneverdige kulturmiljø og kulturlandskap i vedleggsdelen.

Alt i alt er vi i NIKU positive til regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022 - 2030, og tror dette vil bli et godt styringsdokument i feltet. Forhåpentligvis vil planen bidra til å løfte bevisstheten om kulturminnenes betydning i og for Trøndelag, deres verdi som ressurser i identitetsbygging, og deres bidrag til lokal, regional og nasjonal utvikling.

Vi ønsker lykke til med det videre planarbeidet!

Med vennlig hilsen

Kristin Bakken

Administrerende direktør

Ann Kathrin Jantsch

leder av NIKUs
Trondheimskontor

